

NAŠA VOLJA

GLASILO JUGOSLOVENSKE MLADINE

Leto III.

Ljubljana, dne 1. maja 1938.

Štev. 16.

Ljubljana, 1. maja 1938.

Nekaj primerjave

Vznemirjenje radi nemške aneksije Avstrije, je po svetu nekoliko pojenjalo, stvar skoro ni več aktualna. Saj so o stvari dovolj pisali, govorili in polemizirali. Sprijaznjenje z dovršenim dejstvom je bilo nujno, če ne radi drugega, že radi negotovega položaja v Evropi. Glasovanje v Avstriji je izpadlo tako, kot je bilo že prej pričakovati. Toda pustimo to. Zaenkrat se dotaknimo samo enega vprašanja.

Vsa uradna nemška javnost zastopa glede združitve nekako tako mnenje: Če bi ne bilo v Avstriji nacijsko-socialističnega režima, bi do »anšlusa« nikoli ne prišlo. Vse to je delo führerjevo, narod sam ali kaka narodna zavest nimata s stvarjo ničesar opraviti. To načelo je popolnoma zgrešeno. In to hote zgrešeno, kajti voditeljem nacijsko-socialističnega režima je demagogija potrebna. Dejstvo je, da bi do »anšlusa« prišlo prav gotovo, sicer mogoče pozneje in v nekoliko drugačni obliki. To ni bilo nič drugega kot vprašanje časa. Nemci in Avstrijci so en narod, o tem ni nikakega dvoma. Prav tako en narod, kot smo mi vsi Jugoslovenci, dasi se to v Nemčiji oziroma Avstriji in pri nas od nekaterih strani odločno zavrača. In »anšlus« ni nič drugega kot enostavna združitev enega naroda v eno državo, čisto po vseh naravnih zakonih in logičnih zaključkih. Res je sicer, da je zasluga hitlerjevskega režima, da se je nujna združitev pospešila, a do tega bi prišlo tudi brez Hitlerja in njegovih v Avstriji. To je zakon narave, ki ga nobena politična gesla ne morejo ovreči.

Torej, da se razumemo: Ne moremo zanikati, da bi brez nacijsko-socialističnega režima ne prišlo še tako kmalu do »anšlusa«, lahko pa trdimo, da bi se izvršil vsaj v doglednem času.

Sedaj pa skušajmo nekoliko primerjati nemški in jugoslovanski »anšlus«, ki se je izvršil že pred dvajsetimi leti. Kakšni motivi pa so jugoslovanski narod vodili v težki borbi, da je vstajal na zedinjenje? Kaj mislite, da je isto, da se narodovo zedinjenje izvrši iz neke matične, ogromne države navzven, države, ki šteje svojih 60 milijonov ljudi, ali se razširi iz nekih 3 km, toliko je med vojno še ostalo svobodnega jugoslovanskega ozemlja? Ali je to isto, da se »anšlus« izvede pod pritiskom oboroženih čet, ali je plod dolge stoletne borbe in prelivanja krvi v vseh delih, ki žele biti združeni v isti svobodni državi? Združitev nemškega in združitev jugoslovanskega naroda je nekaj popolnoma drugega in je postavljanje teh dveh dejstev v eno vrsto popolnoma izključeno.

In ko beremo dan za dnem o velikem junškem delu, ki ga je Nemčija izvršila s tem, da je Avstrijo priključila matični državi, se moramo zavedati, da je bila zgraditev Jugoslavije nekaj višjega, saj je Jugoslovane združila prelita kri najboljših sinov, ki so se borili za idejo združitve, ne pa kake imperijalistične težnje. Vse ono navdušenje, ki je za časa zedinjenja preve-

Kdo ne vidi, kako lepe paralele se najdejo vedno med različnimi vrstami proslav. Ta, rekel bi, skoraj ne zna gledati v življenje. Sedaj, ko je pred vrati Velika noč ali praznik vstajenja, ki se v cerkvenih krogih praznuje po prvi pomladanski polni luni. Tudi tu je paralela. Pomlad, vstajenje narave in zopet oživljenje iz zimskega spanja. Vstajenje v življenje pa praznuje cerkev. Da, kakor se najde paralela med naravo, cerkvijo in pomladnim prebujenjem, tako so datumi in prazniki prebujenja in vstajenja v narodovem življenju.

Kdo se še spomni na tisti dan, ko so prvič zapeli velikonočni zvonovi v svobodno jugoslovensko jutro, ko so se strgale vezi stoletnega robstva in tlačanstva? Stoletne kulture in narodne zatiranosti po kratki, toda najbolj črni dobi naše zgodovine, dobi ovađuštva. Ali se ni tedaj od dahnul ves narod in zvonovi so oznanili prvič veliko noč, prvo vstajenje naroda, vstajenje v svobodo. Da, vstajenje v svobodo. Dolgo je bil mrak in mnogo so trpeli naši predniki, da so lahko vstali njihovi sinovi. Tako smo čakali politično, državno vstajenje. Da, dočakali smo, ali razumeli ga nismo in šlo je preko nas. Zadušilo se je v prvih valovih navdušenja. Ob poslušanju svobodnih velikonočnih zvonov smo pozabili na to, kar bi nam bilo moralo biti prvo in najvažnejše. Čas je šel preko nas. Ko smo se pa zavedli, smo bili že skoraj v popolni letargiji, v popolni omrtvelosti. Toda še je čas; da vstane naš narod iz mrtvila, v katerem živi. Kdo pa naj ga dvigne? Kdo je za to poklican? Mladina in zopet mladina!

Za nas naj bo vedno trdno načelo, ki se ga moramo vedno spominjati, ki nam mora biti pred očmi, tisto, ki pravi »zgodovina je učiteljica naroda«. Če bi se tega držali, bi ne bili tam, kjer smo danes; videli bi pa tudi, da je vedno bila mladina tisti kvas, ki je narode prebujal, ki jih je prekvasil. Prva je mladina povsod prinesla nove ideje. In mladina danes? In narod danes? Da, narod je danes v tako ogroženem stanju, da mu je končno vseeno, kdo in kako vlada z njim, le da ima to, kar mu je potrebno, namreč življenjski minimum. Kje pa imamo danes življenjski minimum? Nikjer v širokih plasteh naroda. Ampak le maloštevilni so, ki lahko rečejo, da imajo dovolj za svojo potrebo. Res je, da vodi pot do vsakega vstajenja skozi trpljenje,

valo srca vseh Jugoslovancev, vsa ona ljubezen in samopožrtvovanje, ki so ga vsi obljubljali za izgraditev in izpolnitev nove države, bi danes zopet moralo vstati v vseh, ki količkaj občutijo dolžnosti do domovine. Zavedajmo se: jugoslovanski »anšlus« še vedno ni popolnoma dovršen, a potrudili se bomo vsi, prav vsi, da ga dokončamo.

ali to trpljenje ne sme biti premočno in predolgotrajno, ker v takem položaju narod, odnosno tisti, ki je trpljenju podvržen, obupa in opusti vsako misel na vstajenje. Toda trpel je narod dovolj. Treba mu je vstajenja: delno vstajenje je doživel ob ustanovitvi narodne države. Vprašal bi kdo, ali to ni dovolj. Ne, nikakor ni dovolj! V vsaki narodni ali bodisi v kakršnikoli državi morajo biti tudi tla za kulturno, gospodarsko in politično prebujenje naroda. Toda predvsem gospodarsko prebujenje. Biti mora močan dvig materialne kulture, ker le iz te rezultirajo vse panoge duševne kulture. Nujna je poživitev gospodarstva in njegov dvig.

In mladina? Zlasti mladina je poklicana, da prinese svoj delež k ustvarjanju naroda, ki mu pripada. Videli smo, da je prva, ki se je oprijela novih idej in pogledov, bila vedno in povsod mladina. Prva je klicala k svobodi, prva je sanjala, upala in bila prepričana o vstajenju. Danes, ko je narod vstal v državno samostojnost, je baš na mladini, da ga povede tudi v kulturno in gospodarsko svobodo. Kajti le tak narod je zmožen življenja. Mladina, ki je bila vedno nositeljica idealizma in novih idej, naj prevzame in mora prevzeti to vlogo tudi danes. Treba je utirati nove poti, nove cilje. Novih rešitev je treba najti novim problemom, ki se pojavljajo dan za dnem. Treba je najti novih odnosov med idejami, pokreti, nazori in programi, ki se pišejo na papir vsak dan novi ali pa trajajo že stoletja, ali pa tisočletja. Dolžnost mladine je, da to izvrši.

Vstajenje je praznik vere, praznik religije, praznik poveljavanja, ko je razbičani in raznesarjeni Krist vstal kot mučenik nauka, poveljčan v novo življenje. Bičan in mučen. Trpel je Krist in trpeli so vsi tisti, ki so se borili za ideje nauka, nazora in prepričanja. Trpeli so vsi, ki so se borili za dobro, pošteno in lepo. Krist je vstal, vstali pa so tudi nauki, ideje in nazori, ki so dobivali na moči in pridobivali pristašev. Preko žrtev in krvi, preko trupel in kopic mrličev so šli v zmago. Mladina naj vstavi to v svoje vsakdanje življenjsko načelo: Borbenost in poštenost, kajti le iz teh dveh komponent je možno, da vstane novo življenje. Borbenost, to bodi neutrudljivo delo za ideale za dobro skupnosti, naroda in človeštva; poštenost pa naj se izraža v tem, da bo človek delal tako, da bo lahko sam pred seboj opravičil vsak korak, vsako dejanje svojega življenja v odnosu do družbe, naroda in človeštva. Mladina je tudi poklicana, da stopi enkrat za vselej na pot, ki bo vodila v novo dobo. To je na tisto pot, po kateri so in bodo hodili taki ljudje, možje, voditelji, ki idej, za katere so trpeli in umirali njih idejni očetje, oni, ki so jih poslali v življenje, ki so jih podarili človeštvu v rešitev, ne bodo izrabljali v svoje osebne namene, v svoj lastni dobrobit ali pa mogoče

v prosep svojih organizacij, bodisi verskih, bodisi političnih, brez ozira na narod. Da jih ne bodo izrabljali v ta namen, da narodu prepričijo pristop do izobrazbe ali pa mu s svojega stališča omeje svobodo misli ali duševnega delovanja in ga tako napačno izobražujejo, da ga tako lažje čim dalje drže v slepoti, da jim sledi brez ugovora. Taki ljudje se ne zavedajo, da so sami večji nasprotniki ideje, ki jo zastopajo, kot pa oni, ki so to njihovo delovanje spoznali in se bore proti njim. Da, celo tako daleč so se povzpeli, da trde, da se oni, ki so nasprotniki njih samih, tudi nasprotniki njihove ideje, ker si ne upajo priznati, da njih lastno delovanje nasprotuje ideji, ki jo zastopajo. Naloga mladi-

ne je, da takoj enkrat za vselej prekrine s tem. Ideja, vsaka, je v bistvu idealno zamišljena, vsaka je postavljena v korist človeštva. Ali oni, ki jo vzamejo v zakup kot razlagalci, navadno greše največ nad njo. Danes, ko je svet tako ves materialistično usmerjen, mora mladina k tej materialistični usmerjenosti pritegniti duha in to pravega duha, ki bo zavladal nad materijo in nad materialistično usmerjenostjo in le taka mladina, nesebična, duhovno prerajena in moralna, t. j. čuteča odgovornost pred samim seboj in človeštvom, bo zmožna, da bo povedla politično - državno svoj narod k novemu, duhovno-svobodnemu vstajenju.

M. Š.

Značaj Jadrana za Jugoslavijo

Naše morje je kot del naše zemlje že od pamtiveka predmet, okoli katerega so se borili razni narodi. Ono je tisto zlato jabolko, ki je bilo vzrok nešteti borb na življenje in smrt. Ono je polje naše slave, osnova našega napredka in veličine. Naše morje je zibelka naših prvih držav, naše pomorske moči, ko so po njem križarile flote naših slavnih vladarjev Domagoja, Tomislava, Petra Kresimirja IV. in drugih, se borile za prevlast na Jadranu in nam očuvale ta biser, to neprecenljivo bogastvo, to pot v široki in prostorni svet.

Že vekove govori zgodovina o naših borbah na Jadranu, ki se vedno ponavljajo, sedaj v eni sedaj v drugi obliki, toda vedno hude in krvave, kakor sta vedno hudi in krvavi dve različni težnji in stremljenji, ki sta jim zarodek in ki karakterizirata in razdvajata vzhodno in zapadno obalo Jadranskega morja. Na vzhodni strani smo stanovali že stoletja in stanujemo še sedaj mi. Včasih smo bili svobodni, včasih nesvobodni, ali morje je bilo vendar vedno naše in mi vdani morju. Na zapadni strani so pa naši sosede, katerih sosedsvo je ostalo tako, kakršno je bilo vedno: ekspanzivno, nestrpno in sovražno. Bore se torej še niso polegale, niti še niso končane. Prej ali slej nas čakajo še hujše in bolj krvave, kot so sploh kdaj bile, kajti na Jadranu se bo vršila borba za končno usodo nas — Jugoslovancov. Vendar vemo, da je v pravični borbi rešitev in da brez borbe ni odkupljenja.

Ali morja ne smemo imeti zato, da bo ostalo zapuščeno in neizrabljeno. Ono nam nudi mnogo svojih dobrot, nalaga pa nam tudi mnogo dolžnosti. Jadransko morje je ogromnega pomena za Jugoslavijo in zato je naša dolžnost, da ga očuvamo ne samo za sebe, ampak tudi za svoje potomce, — za bodočnost.

Kaj pomeni morje za Anglijo, Japonsko, Ameriko, Francijo, Italijo in ostale pomorske države, nam pove zgodovina. Rimljani so celo razširili po svetu znani stavek: »Navigare necesse est, vivere non est necesse.« Vprašanje ravnotežja pomorskih sil je namreč najvažnejše vprašanje razorožitve sploh in vsega svetovnega mira. Vsa moč Britanskega imperija leži ravno v njegovem brodogradnji in s tem, da imajo v svoji oblasti vse glavne morske ožine. Celotno za narode, ki niso kakor mi že po narodi obdarjeni s širokimi morskimi obalami, je morje glavna os njihove politike.

Madžari so se krčevito držali Hrvaške in Reke, ne toliko zaradi same Hrvaške ali same Reke, temveč ravno zaradi tega, ker jim je bil samo tako omogočen dostop na morje. Poljska je iskala in dobila svoj koridor, ki je razcevil Nemčijo. Rusija se bori za svoboden izhod iz Črnega morja, Italija za Suez in Gibraltar itd. Kolikšna je po vsem tem šele naša dolžnost, da očuvamo naš Jadran, ki je edino toplo slovansko morje, prosto raznih klavzul in paragrafov in zelo ugodno za uspešen razvoj trgovine in brodarstva.

Poleg zgodovinskega in nacionalnega ima Jadran za nas posebno še velik gospodarski pomen,

pa tudi kulturnega in strateško-obrambnega, ne smemo pozabiti. Že Peter Veliki, ruski car, je rekel: »Morje je okno v svet.« Jadran je naše okno. Jadran ni kakšna specialna svojina Primorcev, niti ne posedajo ti več pravice in dolžnosti do njega, kot vsi ostali Jugoslovenci. Kajti ako velja morje kot izhod, skozi katerega se naše ekonomske dobrine izvažajo in prodajajo v inostranstvu, tedaj velja ta izhod v enaki meri za vse dele naše države, ker vsi kupujemo tuje dobrine, ki pridejo po morju kakor tudi vsi izvažamo svoje dobrine, ki jih imamo v izobilju. Kakor je dolžnost vseh stanovalcev v hiši, da so vrata vedno čista, tako je tudi v interesu nas vseh, da bo morje urejeno in svobodno, kakor je to potrebno.

V resnici ta naša »vrata v svet« še niso dovolj izkoriščena in tudi vse pokrajine naše države še ne občutijo njihovega blagodejnega vpliva. Krivda je predvsem v tem, ker še niso zgrajene vse prometne žile do našega Jadrana in ker večina naprav v naših lukah ni dovolj modernih. Jugoslavija je podedovala železniško mrežo, ki je bila zgrajena naravnost proti napredku in razvitku Jadrana in njegove obale v cilju, da se z njo pomaga samo dvema mestoma, ki danes na žalost nista v naši državi — Trstu in Reki. Zato bi morali sedaj zgraditi vsaj one proge, ki bi po najkrajši poti vezale tudi najbolj oddaljene kraje naše domovine s tisto lukom, ki je v tem vozlu najbližja in najbolj važna.

Istočasno pa je treba, da v zvezi s tem povzdignemo naše brodarstvo in naše luke na ono višino v cilju, da bodo vzdržale tekmo z ostalimi mornaricami. Poleg tega je treba tu naglasiti tudi zelo važen problem koordinacije naše rečne in morske politike, katerih plan naj bo sicer napravljen za bodočnost, na kar pa je treba misliti že danes. V ostalem pa je treba, da že danes kolikor mogoče izpopolnimo naše rečno brodarstvo in ga dovedemo do sodelovanja s pomorskim.

Kakor nam je v preteklosti nudilo Jadransko morje možnost, da razvijemo svojo kulturo (spomnimo se samo Dubrovnika in medsebojnega kulturnega vpliva med Italijo in Dalmacijo), tako nam tudi danes služi kot baza za eksport naših kulturnih vrednosti in kot zveza s tujimi zemljami. Nihče ne pozna toliko sveta kot naš mornarji, zato je tudi v tem pogledu naš Jadran faktor medsebojnega spoznavanja, sporazumevanja in sodelovanja med narodi.

Končno ima Jadran za nas tudi ogromen strateško-obramben pomen. Čital sem nekega italijanskega propagandista, ki je zapisal: »... 600 dalmatinskih otokov znači 600 neprobojnih drednotov.« In v resnici, prav je rekel. Posebno je to važno za nas, ki ne potrebujemo drednotov, da bi zavzemali tuje zemlje, ampak samo zato, da z njimi branimo naše. Oni se ne premikajo, oni se ne spuščajo v kakršnekoli avanture; oni leže čvrsto usidrani pred našo krčevito obalo in se zadovoljujejo s tem, da jo branijo kot neprobojen zid.

Na drugi strani Jadrana je cela literatura, ki govori samo o tem, kako je vzhodna obala Ja-

Ali je to mladinska vzgoja?

Tako se izprašuje znani nemški dnevnik »Deutsches Volksblatt«, ki izhaja v Novem Sadu, ko skuša na prav skromen način polemizirati s članki v »Naši volji«, ki opisujejo in razglabljuje vprašanje slovenske Kočevske. Vemo in čutimo, da gospode okoli tega lista boli in jezi, da se je tega vprašanja lotila baš »Naša volja«, ki je glasilo mladine, ki se zaveda nevarnega položaja naših Slovencev na Kočevskem in ki bo skušala zastaviti vse sile, da se razmere končno uredi. List se stvari same zato skoro ne dotakne, temveč skuša prav na očetovski način dati lekcije »Naši volji« in jo pripeljati na pravo pot.

V začetku članka pravi: »Če ta način pisanja služi pomirjenju ljudstev, naj čitatelj sam presodi. Mladini, ki so ji članki v »Naši volji« namenjeni, pač v bodočnosti ne bodo prinesli nikake koristi.« Da-li bo naša mladina od teh člankov kaj pridobila, je stvar mladine same. In res, naši čitatelji takih člankov zahevajo, saj obravnavajo eno najbolj perečih narodnostnih problemov Jugoslovanskega naroda. Koroška, Primorska in Kočevska, to so naše krvave rane, ki jih moramo ozdraviti in jih bomo ozdravili. Gospodje, ki jih naše pisanje spravlja v nervozo, bodo morali izvedeti pač še marsikaj, kar jim ne bo všeč in o čemer bo poučena dovolj jasno tudi naša mladina, katere glasilo je »Naša volja« in ki si je naredila nalogo, da bo z dejanji rešila vprašanje naše slovenske Kočevske.

Dalje sledi: »Pisec člankov se je pokazal ignoranta v pravem smislu besede, ko je postavil smešno trditev, da je bil glavni vzrok kolonizacije Nemcev na Kočevskem germanizacija. To je namerno pretvarjanje zgodovine, kajti v dvanajstem, trinajstem in še pozneje tja do osemnajstega stoletja je bil glavni vzrok kolonizacije samo bolj napredno in pametnejše gospodarstvo Nemcev.«

Tudi o tej stvari bi lahko mnogo govorili. Prihajemo naj samo to, da nemški kmet na Kočevskem ni bil nikoli dober kmetovalec in nikakor ne boljši od slovenskega. Bil je pač dober trgovec in krošnjar, a v kmetiskem gospodarstvu slovenskega kmeta ni nikoli dosegel. Za zemljo Kočevski Nemec nikdar ni bil prav posebno vnet. Dajal jo je v najem, sam pa je odpotoval preko leta tja daleč gori v nemške kraje, kjer je prodajal svojo krošnjarsko robo. Trditev, da kolonizacija ni bila vzrok za germanizacijo, drži morda res samo za prva stoletja t. j. XIII. in XIV. V poznejših stoletjih pa se je kolonizacija vršila tako sistematično, da je bil njen pravi vzrok kaj prozoren.

Dalje svetuje list mladim slovenskim učiteljem na Kočevskem, naj na kak drug način skrbijo za narodovo prosveto, kot pa z *ignorantskim* pisanjem o stvareh, ki niso resnične in ki jih ne bi smele zanimati.

Temu načinu pisanja pač, mislimo, ni treba komentarja. Prav tako odklanjamo vsake prijateljske svete, ki jih »Deutsches Volksblatt« daje »Naši volji«. Gospodje naj si zapomnijo, da se vsi sotrudniki »Naše volje« dobro zavedajo, kaj je njihova naloga. Naših nazorov ne bo mogel omajati nikak zahrbtni pamflet v nekem »Volksblatt-u«, nasprotno, vsak tak napad nam bo dokaz, da smo na pravi poti.

Jadranskega morja z Boko Kotorsko in Šibenikom najmočnejša pomorska baza; zato je naša dolžnost, da to svojo prirodno obrambo ohranimo in izpopolnjujemo. Kajti kakor je sedaj, dokler je v naših rokah, naša najboljša obramba, tako bi mogla biti v rokah našega sovražnika, naša največja nevarnost.

Drašček Stojan:

Kaj moraš vedeti o Ferijalnem Savezu?

Takrat, ko smo bili še pod tujčevno peto, so skušali naši zavedni ljudje na razne načine kljubovati germanizaciji. Tako je nastala Počitniška zveza, dijaško društvo, ki ga je ustanovil v Ljubljani pokojni Ivan Endlicher z nekaterimi svojimi tovariši. Člani Počitniške zveze so si nadali nalogo, da bodo hodili v počitnicah v kraje, kjer je bil nemški pritisk najmočnejši. Bodrili so tu narod, proučevali razmere in koristili zaslužnjeni domovini, kakor so pač mogli in znali. Potovali so tudi v Srbijo, da se navzamejo novih idej in dobe močnejšo voljo za uspešno delo med svojim narodom. A niti meje Srbije jih niso zaustavile: šli so še dalje v Bolgarijo in skušali na ta način čim bolj manifestirati slovansko oziroma južnoslovansko misel. Ko so se vrnili domov, so s se večjo vnemo organizirali narodno-obrambno delo.

Pri vsem tem seveda ni nič čudnega, da so avstro-ogrski oblasti začele budno paziti na člane Počitniške zveze. Delo naših prvih ferijalcev ni bilo lahko in nikakor niso potovali za zabavo: njihova potovanja so imela namen očitno narod in delovati za združenje južnih Slovencev.

Da je bil strah avstrijskih oblasti res velik, kaže dejstvo, da je bila Počitniška zveza prva organizacija, ki je bila razpuščena po sarajevskem atentatu, njena voditelj Ivan Endlicher in Janžev Novak pa z nekaterimi tovariši odvedena pred sodišče. O raznih podrobnostih tu ne mislim govoriti, povem naj le, da se ti zavedni ferijalci niso dali ukloniti. Najtragičnejše je končal Ivan Endlicher, ki je umrl v avstrijskih ječah. Njegov neupogljivi značaj bi moral biti vsakemu srednješolcu in akademiku vedno pred očmi.

Pokret je med vojno zamrl, zato pa je težko preizkušena organizacija takoj po vojni našla v svobodni Jugoslaviji zaslužen prostor. Pojavil se je Ferijalni Savez kot naslednik Počitniške zveze in zvezel v glavnem vse njene smernice. Ferijalni savez hoče doseči, da se mladina iz vse države med seboj spozna, da prepotuje svojo domovino in se seznani tako z njenimi lepotami in jo vzljubi in jo v potrebi tudi brani. Ker pa se zaveda, da je treba dijakom pri njihovih težnjah čim bolj pomagati, skuša doseči pri državi in raznih društviht razne ugodnosti, da bi tako ferijalci s čim manjšimi stroški dosegli zgornje cilje.

Preden pa navedem te ugodnosti, hočem spregovoriti nekaj besed o važnosti potovanja. Potovanja so važna iz nacionalnega in turističnega vidika. Znano je, da promet in potovanje iz ene pokrajine v drugo zadinjujejo narod. Zato ni treba iskati dokazov v kaki Nemčiji, Italiji ali Rusiji, kjer so bili stiki med posameznimi pokrajinami radi razcepljenosti vedno zelo rahli, bližji primer imamo pri nas samih. Dobro vemo, kako je pazila Avstrija, da nismo imeli Slovenci stikov s Hrvati in Srbi in je v tem smislu gradila tudi vse železnice. Čim več ljudi potuje v kakem narodu, čim več je dobrih prometnih, družabnih ali poslovnih zvez med prebivalci posameznih pokrajin, tem večja je sloga in medsebojno razumevanje potreb. In prav Ferijalni Savez skuša mladino čim bolj zainteresirati za potovanje in njihovo nacionalno vrednost. Ferijalni Savez ima tri posebno lepe vzore: Karađića, Obradovića in Njegoša, kajti tudi ti so bili v bistvu veliki ferijalci, ki so prav na podlagi potovanja in opazovanja med narodom ustvarili svoja najpomembnejša dela. Kakor v nacionalnem, tako je tudi v socialnem pogledu važno delo FS. Ferijalec naj se čim podrobneje pouči o pravem stanju naroda, zato naj opazuje čim bolj in naj obide vsako zakotno vasico. Povsod mora potovati z odprtimi očmi, zanimati se za razne podrobnosti, kajti le tako bo dobil o vsem

pravo, nepotvorjeno sliko. Pri svojem stiku s preprostim ljudstvom pa ne sme biti popolnoma pasiven. Kjer vidi napake, predsodke, zablode jih mora odpraviti. Tu da lahko dober svet, tam koristen nauk in preprost človek mu bo gotovo hvaležen. Le ta način medsebojnega združenja intelektualcev s kmetom bo znižal ograjo, ki danes preostro loči mesto od vasi. Ublažila se bo prevelika konservativnost kmeta, mlademu intelektualcu pa bo prineslo to združenje mnogo dragocenih izkušenj.

Razen socialne, vrši ferijalec tudi etnografsko in kulturno poslanstvo. Koliko je še med našim narodom narodnega blaga, pa naj bodo to pesmi, pripovedke, pregovori, vezenine ali kaj drugega, koliko je še nerazrešenih problemov v naši lingvistiki, da, tu je še široko polje in dela za naše ferijalce dovolj.

Važno je kajpada delovanje FS tudi za turizem. Turizem je pri nas na žalost še na zelo nizki stopnji, da si je naša država ena najbogatijih, kar se tiče prirodnih lepote in etnografskih zanimivosti. Vzroke, da je turizem šele v povojih, poznamo prav dobro vsi: slabe ceste in železnice, nerazvita hotelska industrija itd. saj srečujemo tožbe o tem vsak dan v dnevnem časopisu. Mladina vseh teh pomanjkljivosti sama ne more popraviti, ima pa zelo važno nalogo, da se seznani z vsemi neštetimi lepotami naše države in da sama resnično spozna pomanjkljivosti, ki ovirajo razvoj turizma. Takrat pa, ko bo današnja mladina prevzela vodstvo države, bo znala zastaviti svoj vpliv za odstranitev nedostatkov in uspešno propagando turizma.

Vse svoje naročnike opozarjamo, da morajo brezpogojno poravnati vso zaostalo naročnino, in to najkasneje do 15. maja. V nasprotnem slučaju bomo vsem, ki nimajo naročnine v redu, ustavili dostavljanje »Naše volje«.

Glavne ugodnosti FS poznate menda vsi. To so zlasti 50 % popust na državnih železnicah in večini naših parnikov, dalje številna zavetišča, kjer spiš za malenkostno odškodnino in kjer tudi izredno poceni ješ, ugodnosti, ki jih dajejo skoro vsa planinska društva v državi, popusti na nekaterih avtobusih in pa letovanja v kolonijah. Vse to je že mnogo, če pomislimo, da FS v dvajsetih letih obstoja ni prejel še niti ene podpore, ampak da se vzdržuje izključno iz lastnih sredstev. Jasno je, da bo nudilo društvo tem več ugodnosti, čim več članov bo imelo. Danes znaša število članstva okoli dvajset tisoč, kliče pa vso srednješolsko in akademsko mladino na složno delo za uresničenje svojih ciljev.

Voljaši in Voljašice! Spoznali ste plemenite nacionalne in socialne cilje FS, spoznali ste koliko truda, požrtvovalnosti, celo življenj so položili vanj njegovi predhodniki. Delo, ki so ga začeli oni pod tujim jarmom in ga z železno doslednostjo izvajali, ne sme biti izgubljeno in pozabljeno! Problemi, ki jih mora reševati nacionalna mladina niso igrača, treba bo še mnogo složnega, organiziranega dela za njihovo reali-

J. Š.:

Naši rojaki

(Nadaljevanje)

Izguba Gradiščanske

Gradiščanska je pripadala pred svetovno vojno Ogrski kraljevini. Po propadu Avstro-Ogrske pa je naša država skupno s Čehoslovaško zahtevala to ozemlje za nekakšno zvezo med Jugoslavijo in Čehoslovaško. Toda ta veliki in važni načrt so radi pritiska velesil kmalu opustili. Radi tega pa so naši zahtevali, kot nekakšno odškodnino za 70.000 gradiščanskih Hrvatov, rabske Slovence. V začetku julija 1919 pa je komisija, ki je določevala mejo na Ogrskem, poslala Vrhovnemu svetu predlog, po katerem naj poteka meja po razvodju med Muro in Rabo. Temu so se naši odločno uprli in zahtevali zase vsaj tisto, kar je še danes pristno slovensko, to je župnije Gor. in Dol. Senik, Štefanovec, vas Ritkanovec in Monošter sam. Toda tudi to nam ni bilo ugodeno, kajti 1. avgusta 1919 je Vrhovni svet določil mejo po razvodju med Muro in Rabo. Gradiščanske Hrvate so dodelili Avstriji, rabske Slovence pa Madžarski. S tem nismo izgubili samo njih, ampak tudi vez z zapadnimi Slovani. Ravno ob istem času smo izgubili tudi Gornjo Radgono in okolico.

Ozemlje: Gradiščanski Hrvati in rabski Slovenci prebivajo danes nekako med sedanjo in bivšo avstro-ogrsko državno mejo. Jih je 80.000 na ozemlju ca 3000 km². Tu pa ne živijo Jugoslavlani strnjeno med seboj, kakor na Koroškem ali na Primorskem, temveč tvorijo večje ali manjše otoke in to prav od Bratislave pa do Prekmurja. Vrzeli med njimi pa so postale vsled neprestanih tamkajšnjih bojev madžarske ali pa nemške. Da pa so se sploh obdržali se pa imamo zahvaliti stalnemu priseljivanju Hrvatov iz Hrvatske.

Gradiščanska: Od grad. Hrvatov jih živi 92 % v Avstriji, kjer tvorijo zvezno deželo Burgenland z glavnim mestom Železno — Eisenstadt, to je 65.000, dočim ostalih 5000 živi v Ogrski, v 16 mejnih vaseh, Kisek, Gins, Vedešin, Prisika, Mala in Velika Narda, Petrovo selo, Čundrovo itd. V Burgenlandu pa živijo v 7 večjih in nešteto manjših otokih. Tu so kraji: Belo selo, Pandrof, Malištrof — Manersdorf, Cundrava — Au, Vorištan — Hornstein, Otava — Antau, Razporak — Drassburg, Menevo, Prvavec, Podgorje, Ključarevac, Čemba, Pinkovae, Žarnovica itd.

Rabski Slovenci prebivajo južno od Rabe in Lafnice. 7500 jih živi v Ogrski, kjer je njihovo glavno mesto Monošter — St. Gothard, ki je ravno toliko slovenski, kakor nemški ali madžarski, toda njegova okolica je slovenska. Potem so še vasi: Slovenska vas, Otkovci, Židova itd. V Avstriji pa jih je 500 v Magdincih in Ženavcih. Okoli Radgone pa tvorijo Slovenci mali trikot Apače—Pertoča—Tišina, kjer je mesto samo in vasi Žepinci in Obrajna — Halbenrein.

Dočim ima naš narod v Avstriji še nekaj pravice, jih na Madžarskem nima. Tu imajo svoja društva in tudi v šolah se še učijo hrvaščine. Toda kljub temu vrtata in razdirata črv germanizacije in madžarizacije z vso silo v slovensko drevo. Zato jih podpirajmo materialno kot kulturno, ker zavedati se moramo, da bodo oni enkrat most med južnimi in zapadnimi Slovani, ter ločimo tako Nemce in Madžare med seboj kot nas ločijo oni sedaj.

(Nadaljevanje sledi)

zacija. FS kliče vse k nadaljevanju dela, ki so ga započeli Endlicher, Novak in drugi, kliče vso dobro mislečo mladino v svoje vrste, kajti le skupni naporji bodo obrodili sad. Zato ne oklevajmo! Poravnajte članarino pri svojih poverjenikih, zanimajte se za delo FS in mu skušajte vedno po svojih močeh pomagati.

Mladi vojaki

Čitali smo zadnjič, da obiskujejo pridne ličejke tečaj za mlade mamice. No, in če imajo one svoj tečaj, ga moramo imeti tudi mi. Toda ne mislite, da smo mogoče zahajali v tečaj za mlade očete! Bilo bi to preveč miroljubno za te sedanje nemirne čase.

Med mnogimi okrožnicami, s katerimi nas skoraj vsak dan razveseli šolski sluga, je bila tudi ena, ki se je odlikovala z res lepim uradnim jezikom: »Kdor ne pride, se kaznuje...« Te besede so nas spravile iz običajnega mrtvila, ki vlada med čitanjem okrožnic (izjeme so okrožnice o praznikih), in izvedeli smo, da se bo na našem zavodu vršil tečaj za obrambo pred plinskimi napadi. Da je ta vest povzročila mnogo komentarjev, je razumljivo. Nekateri stari »kanoni«, ki so sličen tečaj dovršili v prejšnjih letih, so si privoščili mlajše tovariše in jih strašili, da jih bo plinska maska skoraj zadušila, da bodo morali vdihavati plin za solzenje in slično. Eden od teh starin je pripovedoval, da je pri nekem takim tečaju pred leti le po naključju ušel smrti. Plin ga je menda že na pol zadušil.

Zbrali smo se v kemijskem laboratoriju in pričakovali nečesa nevarnega in neprijetnega. Izkazalo pa se je, da bo tečaj obstajal le iz čisto navadnega predavanja s skioptičnimi slikami, brez mask in plinov, če izvzamemo nekaj klora in žveplovega vodika, ki sta stalno v kemijski predavalnici. Predavatelj g. univ. prof. dr. Klinec je opisal moderno vojno vsega naroda. Zato je nujno, da ve vsak posameznik, kaj je treba storiti in kako se je treba obvarovati v slučaju nenadnega napada.

Poslušali smo z zanimanjem, le naš letalec Milan se ni strinjal s predavateljevimi besedami, da pri napadu iz zraka ne smemo občudovati aeroplanov. Kakor da bi bil to meeting... Naš letalec je pač tak ljubitelj letal, da bi jih gledal brez ozira na smrtno nevarnost! Pri ostalih predavanjih smo slišali o bojnih strupih, njih učinkih in razvrstitvi v skupine. Beli križ, zeleni križ, dušljivci, mehurjevci. Vsi poslušalci se sklanjajo nad zvezki in pišejo imena. In pri tem igra ona mala množina klora in žveplovega vodika, ki je vedno v tem laboratoriju, prečudno vlogo. Predavatelj govori o kihavcih in že te ščegeta v

nosu. Nato slišiš o solzavcih in brž te prično peči oči; pri dušljivcih pa hočeš kar zbežati na prosto. Na srečo slišiš za tem o obrambnih sredstvih, med katerimi so glavna: škropljenje z vodo, klorovo apno in žveplena jetrca.

Pri zadnji besedi postane pozoren naš sladokusec Zefi in prične razmišljati, pod katero točko jedilnega lista bi lahko dal ta prečudna jetrca. »Hm,« meni naposled, »jetrca že, toda žveplena — hvala za plinsko vojno!«

Tako smo se seznanili z bojnimi strupi in z obrambo proti njim. Slednjič pa je le prišel dan, ko smo preizkusili plinske maske. Vsakdo je dobil svojo masko v podolgovati škatlji. Zdaj smo se še enkrat spomnili na tista pripovedovanja starejših in smo jih ogledovali z nezaupanjem. Vsaka ima spodaj ventil za izdihavanje in ventil za vdihavanje, na katerega je treba priviti filter, t. j. širok valj, v katerem je fino oglje in druge snovi, ki pline vsrkajo, oziroma jim preprečijo prehod.

Dasi ni nobene uniforme, poteka vse prav po vojaško. Vsi naenkrat moramo obesiti škatlje preko rame, na povelje odpreti pokrov in vzeti masko v roke. Nato je treba urediti trakove, ki vežejo masko na glavo. Slednjič napoči edinstveni trenutek, ko si prvič nataknemo masko na obraz. Čuden občutek imamo pod tem platnom, dasi dihanje ni tako težko, kakor so nas strašili. Paziti je treba le na mirno in enakomerno dihanje. Nato privijemo filtre in začudeno ogledujemo drug drugega. Vsi smo bolj podobni čudnim pošastim kot ljudem. Seveda se nekateri prično smejati tovarišem, ne vedoč, da tudi sami izgledajo povsem enako. Toda ta smeh se jim kmalu maščuje, ker ne morejo več dihati enakomerno.

Sicer pa je nekaj prizorov res smešnih. Nekomu n. pr. pri dihanju filter cvili, kakor bi imeli v njem piščalko. Še huje! Kar več tonov daje od sebe in piska kakor prodajalec drv in premoga, ko vozijo po ulicah. Nesrečni lastnik teh orglic se začne smejati, zato mora tudi močnejše dihati in muzika je še lepša.

Nato gremo v hišico, ki je na našem dvorišču sezidana nalašč za take vaje. Tu se zberemo v sobi, ki je s stekleno pregrado ločena od sosed-

nje. Asistent drži nad plamenom bel prašek in kmalu se prostor napolni z redkim plinom. Izvemo, da je to plin za solzenje in kihanje. Nič kaj prijetno nam ni pri srcu, toda maske so dobre in ne čutimo ničesar. Nato spuste iz velike bombe še klora, pa tudi ta ne more do nas. V tej atmosferi ostanemo nekaj časa, da se vsakdo lahko prepriča, da maske držijo. Tako smo opravili svoj plinski krst.

Sledi še eno predavanje, in sicer o okvarah na telesu, ki jih povzročajo različni plini. Predavatelj se za solzivec in kihavec sploh ne zmeni; govori le o bolj »efektnih« plinih. Najhujša sta iperit in fosgen, ki učinkujeta na kožo, ne le na dihala, in je za to potrebna posebna zaščitna obleka. Skioptične slike kažejo težke rane, ki jih povzročajo ti plini. Kar s težavo gledamo, kako začno razjedati kožo in prodirati v telo. Pri vsaki novi sliki se sliši novo mrmranje. Nekateri sploh ne morejo več gledati. Edino naš medicus Gojc je popolnoma hladnokrven in ogleduje vse to tako, kot mi navadni smrtniki n. pr. škropljenje ulic. Pripravlja se že sedaj za zdravnika in ve, da bo imel opraviti s še hujšimi stvarmi. Slike ga ganejo komaj toliko, da včasih zamrmra: »Izredno zanimivo!«

Da, na izredno zanimiv način te spravi takle plin s sveta.

Vendar si vsega ne smemo predstavljati prečrno; imamo tudi dobra obrambna sredstva in med temi je najvažnejša: hladnokrvnost. Ne izgubiti živcev, to bo geslo bodoče vojne. In mi moramo biti pripravljeni ter gledati vsem nevarnostim hladnokrvno v oči.

pt.

Slutnja

*Lep večer je. Zvezde jasne
sijejo svetlo in toplo,
veter veje sem od juga
in prinaša dih pomladi.*

*Tudi lani v takem času
sem prisluhnil vetru toplem;
toda upa kal klijočo
je umorila slana kruta.*

*Letos zopet v srcu slutnja
se budi in razgoreva:
Hrepenenje bo resnica
in srce bo spet veselo.*

Miklov:

Študentje

(Nadaljevanje)

III.

Kaj pa marksisti? Tudi njihov tabor je revolucionaren, njihove ideje udarne, sveže. Nemo goče bi bilo, da bi med mladino ne našel pristašev. V resnici je marksistov med študenti precej in seveda so vsi skrajneži, komunisti. Njihovo število se ali precenjuje ali podcenjuje. Nekateri vidijo v vsakem človeku, ki se z njimi ne strinja, komunist, drugi pravijo, da komunistov nikjer ni. Resnica je drugačna, je nekje v sredi. Vsa nevednost o številu komunističnih dijakov ima svoje korenine v dejstvu, da ta tabor nima nikake javne organizacije, da se skriva pod varljivimi imeni kot »demokratični«, »neodvisni« itd. Njegovi člani imajo nalog vtihotapiti se v vse organizacije, oznanjati povsod drugačna gesla in če so spretni, se znajo prav dobro prikriti.

O marksističnem taboru nimam dobrega mnenja. Velika večina njegovih pristašev med študenti je zajadrala v komunistične vode, ker Marksova ideologija prevrača vrednote in zlasti ves moralni red. Dobršen del naših komunističnih

študentov so, oprostite izrazu, navadni pobalini. Sebični do skrajnosti, brez ozira na kako socialnost, ne ločijo svojega in mojega po principu skupne lastnine, goljufajo, seveda lenuharijo, se udajajo pijanstvu, zapeljujejo dekleta in počenjajo podobne reči. Pri tem kriče, da je svet krivičen in vpijejo po preobratu, v katerem bi mogli nasiti vsa svoja nepoštena nagnjenja. Skratka — njihovi nazori so do skrajne meje nepoštenosti potencirani liberalni nazori.

Najbolj me jeze tako imenovani salonski marksisti. Človeka, ki ga strasti zapeljujejo v revolucionarno prevračanje vrednot, vsaj pomilujem. Toda marksizem iz mode, komunizem, ki sodi že nekako k taktu, to je že preneumno! Takim ljudem bi jih bilo treba s šibo naštet. Predstavljajte si s šminko in pudrom obloženo gospodično v elegantni obleki, ki s prsti, na katerih se lesketajo zlati prstani, bobna po mizi v kavarni in razlaga svojim gosposkim kavalirjem teorijo enakosti in ideje marksizma, morda govori tudi o socialnem čutu, o proletarcih. Ali ni to živ nesmisel? In v čem obstoji ves komunizem prej omenjene gospodične? Najbrž se nisem preveč zmotil, če menim, da izključno v »svobodni ljubezni«. Stari Marks bi se v grobu obrnil, če bi vedel za moderne razlage svojih nauk.

V tramvaju sem o priliki prisostvoval predavanju nekega kom-salonca. Fant je na vsa usta zatrjeval, da mora človek gledati samo nase,

skrbeti samo zase in se prav nič brigati za druge. Socialno, kaj?

Študentje smo napravili izlet na lepo izletniško točko izven Ljubljane. Z nami je bil tudi eden rdeče pobarvan tovariš. Za kosilo smo mi drugi jedli ričet, on si je naročil nekoliko bolj »buržujske« jedi. Ko smo se temu začudili, je zelo značilno izjavil, da se pri želodcu vsaka ideologija neha.

Znani so rdeči študentje, ki hodijo kot gospodje po mestu, oblečeni boljše kot vsi drugi v razredu, a so prav kavalirsko zadolženi na vseh koncih in krajih.

Seveda, se bodo izgovarjali komunisti, malovrednih ljudi dobiš povsod dovolj. Priznam. A moram reči, da sem malokje našel toliko število slabih ljudi, kakor v rdečem taboru. Pravega komuniste, ki bi bil popolnoma pošten človek, sem vsaj jaz med dijaštvom silno redko srečal.

Vem, da je tudi med komunisti nekaj idealistov, vem, da tudi marsikateri, ki to ali ono zagreši (kdo je brez greha?), ni zato še slab človek. Kaj pa oni dijaki iz delavskih družin, kjer vlada obupno pomanjkanje, oni, ki gledajo vso grozno bedo v svoji domači hiši, v svoji okolici, dalje oni, ki so sinovi malih kmetov, ki si morajo že v srednji šoli sami služiti kruh, se sami preživljati — ali jih ne vodi obup v komunizem? Brez dvoma. In to so šele pravi borci za svoje ideje, ki jih krivični družabni red žene v

Jože:

SIN

Bilo je žalostnega, pustega nedeljskega popoldneva. Pes Tego je podelal okoli hleva, od koder je z mežikajočimi očmi malomarno gledal proti hiši svojega gospodarja.

Gospodar Tomaž se je malokdaj pokazal na svoji domačiji vesel, kajti vedno je ves zaskrbljen premišljeval o svoji usodi. Njegov edini sin Janez je popival po gostilnah vsako leto bolj, ne glede na to, ali je denar ali ne. Tomaž je v duhu vedno videl pred očmi samega sebe v letih, sina pijanca in večkrat mu je rojilo po glavi, zakaj nima več otrok, zakaj ni pazil na ženo, katera mu je že pred letom umrla. Toda mislil si je, delaj, morda bo bolje, morda se sin spametuje, kajti to je edina rešitev za njegovo posestvo.

Zopet je bila nedelja, stari se je sesedel na klop pri svinjaku, težko je zadihal, zahropel, kri mu je udarila iz ust po lepi nedeljski obleki. Prihiteli so sosedje in poklicali zdravnika...

Zopet mu je bilo bolje, garal je, garal, da bi nadoknadil to, kar je zamudil. Spoznal je, da ne bo sin nikdar pametnejši, da ne bo nikdar vzljubil zemlje, iz katere vstajajo žulji njegovih prednikov — njegovo lastno življenje. Pogledal je po polju, travnikih, gozdovih, hiši in končno sebi, zagledal je krvav madež na svoji obleki, madež, ki ga je spomnil na smrt, smrt, ki ga vabi v večnost proč od polja, gozdov, vendar pa je zgrabil že vpreženega konja za vajeti, pognal v gozd po les, katerega je prodal, da se tako reši zadnjega dolga, ki ga ima še na posestvu. Nazaj grede so se kolese globoko udarila v vlažno zemljo, zemljo, katero si je sam z žulji prislužil.

Stari je obležal v postelji, mislil na domačijo, sina, poleg tega pa se je spomnil še svojega nezakonskega sina, za katerega ni vedel, ali še živi, ali ne. Ničesar ni vedel. Toda Janez, njegov prvi sin, ga je priganjal z oporoko, ker je videl, da Tomaž zadnje čase veliko premišljuje in dobro je vedel, da take misli pred oporoko ne pomenijo nič dobrega. Prisilil je starega, da mu je zapisal vse, čisto vse...

Sin je pozneje posestvo prodal za mal denar in veseljačil dalje, dalje, samo, da je bilo danes, kaj bo jutri, tega se ni nikoli vprašal.

* * *

boj proti obstoječi družbi in — kar je zmotna marksizma — ne samo proti napakam, ampak tudi proti vrednotam, ki se ne smejo porušiti.

Večkrat sem obiskal kakega revnejšega tovariša na njegovem stanovanju. Soba z dvema, tremi posteljami, miza in omara ali skrinja za obleko in knjige. Dobro. Skromno, a še gre. Dosti je slabših. Sedaj pa je veliko vprašanje, kako je s hrano. Nekateri zahajajo v ljudsko kuhinjo. Kakor mi pravijo, se ne morejo preveč pritožiti. (Saj razvajeni niso!) Drugi dobivajo hrano v zasebnih ali polzasebnih hišah, pri kakem trgovcu, v kakem samostanu itd. V tem slučaju je jed večkrat pičila in slaba, kajti darovatelj se ravna po načelu, da se podarjenemu konju ne sme gledati na zobe. Mnogi jedo le opoldne in zvečer, v šolo gredo brez zajtrka. Denar za stanovanje in hrano, če jo morajo plačevati, si služijo z instrukcijami. Ta posel čisto ni prav nič prijeten. Dalje je spet nadloga s šolskimi knjigami. Smešni šolski predvoši zahtevajo, da ima dijak knjige. Lahko znaš brez knjige vse, a predpis je, da moraš predpisano učno knjigo imeti. Tja v sedmi, osmi izhajajo študentje že tudi brez knjig, ker si jih izposojajo v paralelkah ali kje drugje, morda že v šesti, toda preje in pozneje vendar visi ta knjižna mora nad dijaki, kajti šolske podpirne zaloge še daleč ne zadostujejo. Če ima mlad človek slabo stanovanje, če je bolj lačen kot sit, če sitnarijo profesorji radi knjig,

Mrak se že spušča v dolino, vse je tiho, le v daljavi onkraj deželne ceste se svetijo še ne zastarta okna slamnatih hišic.

Tone, nezakonski sin, hiti po bližnjici preko travnikov. Znočilo se je že in težki oblaki so se podili z neverjetno naglico po nebu, kakor njegove misli... posestvo... oče... smrt... denar. Glava mu je postala težka, noge trudne, roka pa mu je drgetala od razburjenja, ko je potrkal na domača vrata. Sosed starega, sedanji gospodar, mu je odprl vrata in kmalu jih je za njim zopet zaprl. Svojega očeta ni našel, obiskati bi ga šel na vaško pokopališče, toda s težkih oblakov so že začele padati prve debele kaplje bližajoče se nevihte. Še danes mora priti k tujim ljudem, proč od domače vasi, od svojega polbrata, ki je prodal krvave žulje očeta. Zavil je okoli vogla gostilne, kjer je pela harmonika s hropečim glasom, stiskala krvave žulje starega, da je njegova kri brizgala po gostilniški sobi in vrtela mlada potna bitja v veselju in sreči.

Dve veliki solzi sovraštva in žalosti nad izgubljenim polbratom sta stopili v Tonetove oči, stisnil je zobe, z desnico pa je krepko zgrabil za popotno palico in si mislil, morda bo meni bolje.

Dragotinova:

Dih zemlje

Praznik, morda nedelja. Toplota je dihala daleč naokrog, da je žgalo močno v hrbet. Molče sta stopala po kolovozni poti stari Slapar in njegov sin Peter.

»Moč ima to pomladno sonce!« je spregovoril prijeten, malce noslajoč Petrov glas. »He, pa presneto navkreber gre,« se je odzval stari. Pot se je prelevila. Uprt na drenovo palico, ki jo je stari Slapar urezal nekje v dolini, je možak obstal. Smehljaj se je bil ukradel od nekega na njegov od dela in trpljenja razorani obraz. S posebno živahnostjo je premeril kos zemlje, ki se je razprostirala na levi.

»Glej Peter, moja in tvoja zemlja! S skrbjo sem nasadil tiste mladike tam zgoraj, z ljubeznijo sem sledil njihovi rasti in danes je moj trud poplačan. Vidim, da bodo pognale popje in že se mi zdi, da je jesen tu.« Stari je umolknil.

Morda se je spomnil na vse težke ure, ki še pridejo tekom leta. Morda je videl nebo prepreženo s črnimi oblaki, katere vsak čas osvetli jasen blisk. Nekaj je gotovo premišljal, kajti okoli usten se mu je guba ostreje zarezala. Trd je postal stari Slapar. O prejšnji nežnosti ni bilo več sledu.

Peter je nekaj časa molče opazoval očeta. Čemu mu pravi vse to, ko pa on ne more ostati tu, ko njega vabijo knjige, ko ga kliče mesto daleč za temi hribi. Preko vsega mu je zdrknil pogled. Ni več videl očeta, ki se je bojeval s prirodo, ni se zavedal, da je edini sin bogatega kmeta, da ga kliče in vabi zemlja. Po njegovi glavi so se podile druge misli. Želja, njemu prej neznan, morda hrepenenje, ga je gnala od doma.

»Šolan kmet bo!« je čisto govoril stari, ko je sedel v nedeljo popoldan z drugimi kmeti ob kozarcu vina. Vsa soseska jim je zavidala, ko je prišel Peter domov na »ukance«. Imenitno se je počutil doma. S posebno skrbjo mu je stregla mati. Vroče je ljubila svojega študenta. Nešteto krat ga je božala s toplim in nežnim pogledom, da je bil Peter ves raznežen.

Tako so tekla leta. Pridno je študiral, a doma se je počil od mestnega vrveža. Danes zopet gleda domačo vas. Na izrecno očetovo željo je prišel. Slutil je, zakaj so ga poklicali in ni se motil.

Kot iz dalje so mu zvenele besede: »Peter star sem. Da, bil sem mlad, poln življenja kot si zdaj ti. Rastel sem z zemljo, z njo sem se veselil in žalostil. Vsesal sem se vanjo. Iz nje sem pil moč, ko sem jo truden in bolan po napornem delu božal s pogledom. Bilo mi je lažje. Peter, čudovita je zemlja za tistega, ki jo razume. Saj jo boš razumel, kaj ne? Pusti mesto in ostani doma. Razorano imaš ledino okrog sebe. Lahko boš delal. Kaj ne čutiš Peter, kako kipi iz zemlje, iz teh brazd, oznojenih s težkim znojem? Ti molčiš?«

Osuplo je zapičil stari pogled v sina. Trpek nasmeh je zaigral za hip okrog Petrovih usten. »Oče, ostanem!« je dahnul tiho.

Ko sta se vračala domov je bil stari Slapar kot pomlajen. Bal se je tega dne, ker je slutil, da bo Petru težko. In ta dan je minil. V dolini se je čula fantovska pesem, a v Petru je bilo toliko bolečine, da bi bil najraje zavpil na glas in izkričal dušo.

★

ŠIRITE NAŠO VOLJO!

nobenega prehoda. Zelo široka in udobna cesta pa vodi iz liberalizma v marksizem. Površnost in laksnost meščanskega liberalnega dijaštva je zelo sorodna ohlapni morali in nelogični, plitvi miselnosti salonskega marksizma. Ker je v političnem oziru komunizem slovenoborski, je svobodomiselnemu pripadniku klerikalnega tabora tudi zelo blizu.

Ker je med liberalci dovolj slovenoborcev, med klerikalci pa dovolj svobodomiselnih, si pridejo vsi tabori nekam čudno blizu in komunističen kot borben in mlad, ima od tega seveda le korist. Iz obeh konservativnih taborov se zatekajo k njemu uskoki.

Nacionalisti se razlikujejo tako politično, kakor družabno-nazorsko od komunistov. Le v socialnem programu imamo nekaj sličnosti. Kake ohlapnosti, površnosti ali pa moralnega svobodomiselnosti ne moremo dopuščati. A tudi v socialnem pogledu je bistvena razlika. Marksizem gradi svojo teorijo na razrednem boju, ki naj prinese srečo samo enemu razredu. Mi hočemo složno sožitje vseh stanov, v katerem bodo vsi državljani ne enaki, ampak enakopravni, v katerem bo slabšeji zaščiten pred močnejšim, oba pa bosta delala v blaginjo in korist narodne celote in ne v korist internacionalne židovske družine.

(Dalje prihodnjč)

Musa:

Vrnitev

Takrat je nad deželo vladala jesen...

Zgodnje jutro je bilo in nad barjem je ležala megla, ko je Marjeta vstala. Hitro se je oblekla, pospravila po hiši: spila je mleko in odšla v hlev. Vrgla je kozici nekaj krme in se vrnila v hišo. V culo si je zavezala malo kruha, nekaj suhih hrušk, nato je odšla na pot. Stopala je po poti, ki je bila prazna in tiha...

Tedaj je zazvonilo z Gore. Marjeta je potegnila molek, sklenila roke in prebirala jagode. Molila je za moža, Bog mu daj pokoj, za hčer tam v Ameriki, molila je za sina, ki se vrača domov iz Francije; nase je pozabila.

Marjeta je hitela skozi meglo in molila. Nad barjem je ležala strupena megla, a v daljavi, tam nad hribi, je vstajalo rdeče sonce.

Sredi dopoldneva je prišla v mesto; v eni roki je imela culo, v drugi je stiskala marjetice, ki jih je bila nabrala malo pred mestom.

Stopala je proti postaji. Hrup, tršč vozov in avtomobilov, to jo je motilo, in čudni, pusti ljudje, zaprti vase...

Hitela je, da čim prej pride do postaje, da se umiri in odpočije, da pričaka sina...

Na peronu je sedla na klop; odvezala si je culo, potegnila iz nje kruh in ga začela jesti. Kruh je bil star, trd in njena suha usta so ga le s težavo premlevala. Nato se je napila vode in sedla nazaj na klop. Gledala je naokoli; povsod je bilo življenje, vsem se je mudilo. V kratkih presledkih so prihajali vlaki, drugi so odhajali; njihov lokomotivni pa so puhale dim in piskale... Železničarji, v modrih, rdečih kapah so tekali okoli; eni so imeli v rokah šope papirja, drugi, s piščalkami med zobmi, tretji so imeli rdeče zastavice, nekateri so prenašali table. Potniki pa so nestrpnost hodili po peronu sem in tja. Pogledovali so na uro, kupovali časopise, cigarete, drugi so v restavraciji pili pivo.

A Marjete življenje, ki se je pretakalo okoli nje, ni zanimalo. Ždela je na klopi, glodala krhlje in mislila na sina...

Pred dvajsetimi leti je bilo, ko je odšel za kruhom. Takrat je še živel oče. Imeli so kravo, nekaj polja. Tedaj so še živeli in lepo je bilo. Ko pa je šel sin, je z njim odšla sreča. Prišla je povodenj in zalila polje. Ves pridelek je bil uničen, kravica je poginila, nato je umrl oče,

hči je odšla v Ameriko. Tako je ostala sama... Malo je pisal sin, toliko, da je vedela, da še živi, da ga še ni zasulo pod zemljo. In hči? Ta je kmalu utihnila. Še živi? Kdo ve?

In zgodilo se je čudo. Pred tedni je dobila od sina sporočilo, da se vrne domov, domov, za vedno... Ob tej misli je Marjeta vztrepetala in pogledala na veliko uro. Še pol ure in sin bo njen, njen za vedno...

Vstala je in začela stopati okoli, v rokah je držala marjetice, da jo sin spozna.

Počasi se je pomikal kazalec na uri. Sekunde, minute, to je bila cela večnost.

Slednjič je vlak prišel.

Marjeta se je postavila v bližino izhoda. Roko z rožami je držala nekoliko dvignjeno in srce ji je tolklo. Gledala je ljudi, ki so se vsipali iz vagonov in se gnetli k izhodu: stari, mladi, suhi, močni, žene z otroki, vseh je bilo dosti.

Sosičeva mati

Minilo je leto. Milko je hodil v šolo in govoril laško.

Najprej so ji vzeli moža, potem kravo, končno so ji zdražili hišo — danes so prišli karabinjerji, da mora njen sin Milko v šolo.

»Ma,« je rekla gospodu župniku, ko se mu je prišla pritožiti, »meni bi že bilo prav, ma Milko ne zna laščine.«

»Eh, se bo ben naučil,« jo je potolažil župnik. »Če zna po laško preklinjati, se bo naučil tudi po laško govoriti!«

Šla je mati zamišljena domov. »Zakaj naj se uči njen Milko laščine? Mar mu ni dovolj en jezik? Saj ga je naučila v njem moliti! Ali ni to dovolj? Ali naj se nauči, kot Kalinov Toni laško in naj pozabi slovensko, da ga ne bo razumela? Ali ji ni njen rajni dejal, da ga ne bo dal v šolo, kajti tako je dejal, ko so ga odpeljali v zapor »Regina coeli.« »Te kanalje imajo navado, da oblečejo mulce v balili, magari zastonj. In potem govore lepe besede in jih uče pesmi o zmagah. Alora, ga ne bom pustil!«

Hudo je bilo materi, a pomagati ni mogla.

Milko je šel v šolo. Ko je prvi dan prišel domov, je povedal, da mu je ime Emilio Sossi. Mati ga je pogledala in dahnila: »Milko!« Glava ji je klonila, pobrskala je po ognjišču in skrila solzo.

Tam iz zadnjih vagonov je izstopil mož. Bil je visok, suh in mrtvaško bled v obraz; dolgi lasje so se mu vsipali izpod klobuka. V roki je držal palico in se opiral nanjo. Stopal je počasi k izhodu... Njegove vlažne oči so iskale marjetice. Tedaj je zagledal mater. Skočil je k nji in jo objel: »Mati...« In obema so tekale solze.

* * *

Tam v predmestju sta stopila v gostilno in se razgovarjala. Govorila sta dolgo o vseh stvareh; šele popoldne, ko je Marjeta že silila k odhodu, ji je razodel, da je bolan. In pri tem je votlo zakašljalo...

Marjeta je odprla usta, a ni rekla besedice. Obrnila se je v zid. Solze so ji silile v oči.

* * *

Mrak je bil, ko sta se odpravila domov. Mati je držala sina za roko; vodila ga je za seboj in ga tolažila. On pa je molče odkimaval z glavo in od časa do časa zakašljalo.

Na barje pa je tiho legala noč...

Minilo je leto. Milko je hodil v šolo in govoril laško.

Ko je nekega jutra mati gledala sinjo Adrijo, se ji je zdelo, da sliši peti svojega moža.

»Buči morje Adrijansko...«

Tedaj je prišel Milko zdrav in zapel z zvonkim glasom v sončno jutro:

»Giovinezza, giovinezza,
prima-vera di bellezza...«

Mati pa je zatrepetala in jokala, jokala...

Jugoslava Slovanska:

Optimizem

Življenje je vredno, da ga živiš, saj si mlad...

Je blato, je tema, je kaos strašan, toda mlad si in upaj: bo dan.

Doprinesi delež boljšemu življenju, sam bodi boljši, vedno boljši...

Ne vdajaj se obupu, bodi močan — in svet ne bo več temen in bolan...

Ne bo mogel zmagati tega en sam — ne, vsi moramo v boj za boljše življenje.

Ta boj bo plemenit, ta boj bo težak, — premagujmo se sami in zmanjšujmo trpljenje!

Križanc Miloš:

KLIC GORA

II. poglavje

Črni oblaki se zbirajo na nebu. Tema je. Megle se podijo med skalami, se dvigajo in padajo. Iz daljave se čuje zamolklo grmenje. Blisk za bliskom se prikaže na obzorju. Zdaj, zdaj se bodo vsule težke kaplje. Nebo grozi.

Dva planinca se trudno vzpenjata po strmi stezi, sključena pod težo nahrbtnikov in se spodtikujeta ob kamenju, zmetanem po stezi. Debele potne kaplje jima drse po razgretem čelu in žarečih licih. Nikamor ne vidita, tako temno je. Tu pa tam se kdo izmed njiju zaskrbeljeno ozre v oblake in zmaje z glavo.

»Čuj, Tom, kako grmi Zelo dolgo nisva doživela neurja. Danes, pa, ko se še komaj vlečeva naprej, danes nama preti nevihta,« pravi mlajši, Dragan, brisoč si z rdečo ruto potno čelo.

»Da, Dragan, mokra bova. Premočena, kakor že dolgo ne. Pa saj to nama ne bo škodovalo. Dež naju bo malo poživil in posvežil. Le da bi prišla do kake bajte. Tako sem truden! Dolgo pot imava vendarle za seboj. Koliko pa je že ura?« vpraša Tom, starejši Draganov prijatelj.

»Ura? Hm... Ne vidim, pretemno je. Imaš vžigalico?«

Tom išče po svojih globokih žepih. Kmalu najde zmečkano škatljičico in jo da tovarišu. Dragan pogleda na uro.

»Pol osmih bo čez nekaj minut. Zgodnja sva še.«

»Da, da,« pravi Tom. »Še zgodnja, pa je že tako temno. Seveda, jesen je. Poleg tega pa ti črni oblaki! O Bog, kako sem truden!«

Mukoma se vlečeta naprej. Utihnila sta in stisnila zobe, da bi pozabila ali zamagala nad bolečinami, nad utrujenostjo. Od daleč sta prišla, da vidita zopet planine, da se odpočijeta njuni duši. Planine ljubita. Oba se rada mudita po zelenih livadah in med dišečimi gozdovi, rada se borita s trdo, belo skalo.

Daleč je njun dom, a še dalje njuno hrepenenje. Zato sta šla na to dolgo trudapolno pot. Mlada sta še. Dragan ima komaj 18, Tom pa 19 let, vendar sta eden kakor drugi pretrpela mnogo gorj, trpela in ga zmagovala.

Tomov oče ima majhno in siromašno kmetijo in nekaj polja. Trudi se v potu svojega obraza z žuljavimi rokami, da lahko preživlja sebe, svojega sina Toma in njegovega mlajšega bratca Joža. Matere že dolgo ni več. Že pred leti jo je nenadoma objela smrt s svojimi belimi neusmiljenimi rokami in jo zagrnila mrzla zemlja.

»Ah, ko bi imel mater,« pravi Tom večkrat pri sebi. Kolikokrat bi mu bila potrebna. Kolikokrat bi mu bila potrebna. Kolikokrat bi se

rad zatekel v njeno naročje! Ali nje ni več. Nikdar več je ne bo. Ne pomni kedaj ga je poslednjič pobožala in zadnjič poljubila. On čuti, da mu manjka njena nežna roka, njen ljubeči pogled.

Oče ga ljubi. Vse kar more, stori zanj. Da mu vso svojo očetovsko ljubezen in skrb. Poslal ga je v šole, samo zato, da se bo Tomu bolje godilo, kakor njemu samemu. Rad bi, da bi bil njegov sin gospod. Težko mu je, ko vidi sina vedno tako žalostnega in otožnega, toda ve, da mu ne more pomagati; matere ne more povesti več nazaj na ta svet.

Tekom let je Tom zrastel v krepkega in lepega mladeniča. Vedno je bil dober in čist. To mu je ostalo tudi sedaj. Srce pa mu je vedno kakor sedaj glodalo misel na mater.

Malokdaj krasi njegove ustnice smehlaj in še to samo takrat, kadar čuti bližino svoje mrtve matere in to je v gorah. Ničesar ne zahteva od tega življenja. Še ko je bil deček je vzljubil gore. Kadar mu je bilo najžalostnejše in najtesnejše pri sreči, se je zatekel v planino, v samoto, kjer je upal, da bo našel miru. In to je bilo mnogokrat. Počasi se je tako navadil na hojo v gore, da mu je ta hoja postala nujna potreba.

Drugače pa je v prostem času hodil po travnikih in poslušal ptičje petje. Včasih mu je bilo v največje veselje iskanje ptičjih gnezd. Toda ni jih razdiral in ni plašil mladičev, ampak je,

Olaf:

Mlinar Matija

*Sava pod mlinskim kolesom šumi
in v zraku nad vodo ob bregu prši
kapljice nebroj, ki se v mavričnih barvah igrajo.*

*Iz starega mlina pa stope glasno ropotajo,
da mlin se ves stresa in tramovje škripa,
da sveča v poznih večerih utripa,
ko mlinar Matija ob kamnu sloni,
ki zrna rumena drobi.*

*Ko ura iz stolpa polnoči bije,
med vreče Matija se vleže, da malo počije —
vstane pa vselej pred svitom...*

*Še preden oznanijo jutro zvonovi,
stoje pred Matijevim mlinom vozovi,
napolnjeni z žitom.*

*Še Ševel z Rebrí mu žita pripelje.
Mlinar Matija pa melje in melje...*

* * *

*Zima je. Sneg debel vse polje pokriva.
Mlin tam ob Savi je skoro zapalo
in kolo, ki je žalno obstalo —
zdaj delo v mlinu počiva.*

*Izza zaprášenih oken zre mlinar Matija
debelo zasneženo plan,
na nebésni obloži ves sivkasto-moder,
samotno drevo, ki burja ga zvija,
kjer kraka premočen gavrán —
človeka pa ni od nikoder,
da ob samotni tej uri,
bi stopil 'skoz duri,
da mlinske bi kamne pognal
in vrečo prosa pod stope bi dal.*

*Zvečer pa iz mlina le sveča brli.
Mlinar Matija pa kolne pri kamnih
vse dolge noči.*

*In v sanjah se včasih omamnih
nasmehne skrivnostno prevzet,
ko vidi, da kamni mu meljejo spet.*

*Ko zjutraj gre gledat tja kamena stara,
vidi, da vse je le laž in prevara...
Vse dni in noči sneži, sneži,
a k mlinu ob Savi ni v snegu gazi...*

* * *

ždeč med drevesnimi vejami, le od daleč skozi listje opazoval njih početje. Večkrat je tudi pridno pomagal svojemu očetu na polju. Prijel je za vsako delo. Vodil konje in držal plug. Ob sobotnih večerih pa sta z očetom sedela na klopi pod staro košato lipo in molčala. Tom se je zazrl v planine, ki so se zrcalile nekaj ur hoda daleč, gledal njih veličino, njih mogočnost in se zamislil v bodočnost. Koval je lepe načrte. Najčez pa je mislil na mater in na gore.

V vasi je bilo mnogo otrok. Toda on se ni družil z njimi, ni hodil med nje. Večino jih niti poznal ni. Ni mu bilo do otroških iger, niti do tekanja po blatnih cestah. Hrepenel je po nečem lepšem, višjem.

Nekoč, bilo je v pomladi, se je sprehajal po gozdu. Opazil je visoko na drevesu ptičje gnezdo. Radoveden je bil, katera ptica se je trudila, da je znosila listje, slamice in blato ter ga spletla. Splezal je na drevo. Še nekaj vej in bil bi na vrhu. Tedaj je počila veja in se odlomila. Tom je padel z drevesa. Srečno naključje je baš tedaj privedlo Dragana po stezi. Ta mu je prikočil na pomoč in ga spravil vsega prestrašenega na svoj dom.

Nista se poznala, ali oba sta takrat začutila v srcu, da bi si lahko postala prijatelja — tovariša. Podala sta si roke.

Njuno prijateljstvo se je od dne do dne izpolnjevalo. Ne tomu, ne Draganu ni bilo življe-

Lovski aeroplan s topom more vedno s sigurnostjo računati, da sestrelí ali kakorkoli onesposobi bombni aeroplan, a ostaja pri tem izven dosega njegovih strojníc (topov ali topa!) — Okretnost lovškega enoseda je odlična, njegova brzina (horizontalna in brzina vzpona) je zelo velika in površine zelo majhne, kar ga stavlja v skrajno ugoden položaj, osobito, če napada pod velikim kotom. Lovski aeroplan s topom daje lovski avijatiki velik pomen in odločujočo vlogo v bodočnosti.

Ekstremni elementi, ki se izjavljajo proti aeroplanu-topu, pravijo, da aeroplan-top nima teh sposobnosti in možnosti, ki mu jih pripisujejo, da nima velike brzine streljanja, da zelo hitro potroši municijo, ki jo je treba menjati, da ob priliki srečanja na majhni distanci ne more opraviti ničesar, ker ni v stanju izvesti brzega in polnega razala kot strojnica itd. — O lovskem enosedu s topom bi mogli napisati cel niz člankov. Vsekakor pa je to vprašanje, ki ga ni zanemariti. To vprašanje je stopilo v ospredje v vseh zračnih silah in se mu posveča vse večja pažnja zlasti v državah, ki prednjačijo v letalski vojni industriji.

Torej, na kratko in površno obdelanih imamo pred seboj dvoje ekstremnih vidikov o vprašanju aeroplanskega topa. Nikakor ne trdimo, da je današnji top toliko dovršen, da mu ni mogoče v ničemer oporekati, toda silen razvoj tehnike bo sigurno odpravil tudi tiste nedostatke, ki dajejo danes stvari v nekaterih točkah problematično lice. Prav tako se ne strinjamo s tem, da ima lovski aeroplan samo top. Lovci mora tudi v bodoče poleg topa zadržati vsaj dve strojnici, da more v potrebnem trenutku izvesti hiter in poln razal.

Iz vsega omenjenega izhaja zaključek, da ima lovski aeroplan s topom bodočnost in to radi tega, ker se vsled velike brzine v borbi ne more

*Spomladi Matija spet mlinsko kolo je pognal,
a bilo je prešibko in se je strlo,
in mlin je že zopet obstal.
Od takrat življenje je v mlinu zamrlo.*

*Kamni in stope so se za večno ustavili.
Poslednjič Matija je kamenje svoje objel,
Zadnjič so pravili,
da je — zblaznel...*

Bombna avijatika

spustiti v svobodno manevriranje in izvajanje akrobacij in se zato niti ne more približati cilju na manjšo distanco kot je bila v svetovni vojni. Čim je borbená distanca večja od 200 m, ni mogoče pričakovati večjih rezultatov v odnosu na strojnico. Tu je uporabiti močnejše in učinkovitejše orožje — in to je top. To iz razloga, ker more streljati na večjo razdaljo in ker je projektil eksploziven.

Napad v poniranju v smeri leta omogoča znatno zmanjšanje artilerijskih korektur.

To so razlogi, na podlagi katerih se izjavljamo za lovski aeroplan s topom. V zvezi s tem imamo cel niz tehničnih, taktičnih in balističnih problemov, s katerimi pa se bomo seznanili morada kdaj drugič, kadar bo govora specijalno o aeroplanskih topovih.

Danes so zračnemu napadu dani vsi pogoji, da uspe, ker nima v zraku nikogar, ki bi mu uspeh mogel preprečiti. Zakaj? Odgovor je sam po sebi jase in preprost. Lovski aeroplan s strojnico tega ne more storiti. Tak aeroplan se danes ne more približati bombarderju na 50—100 m, ne da bi pri tem tvegá in to radi tega, ker je tudi bombarder dobro oborožen in more učinkovito uporabiti defenzivno orožje. Lovski aeroplan more na taki razdalji zaiti v skrajno kritičen položaj, a vsled velike brzine ne more izvesti hitrih in smelih akrobacij, da bi se izvlekel iz neugodne situacije (križni ogenj!) To so razlogi, radi katerih je lovski aeroplan s strojnico izpostavljen nevarnostim in izgubam ter z ozirom na to ne more rešiti svoje naloge, radi česar bo ostala še v nadalje pri taki oborožitvi bomba glavno ofenzivno sredstvo. Ne trdimo, da bo lovec s topom ofenzivno orožje, toda mnogo bolj bo zmožen utrditi obrambo in bombarderji ne bodo imeli te svobode akcije, da bodo nemoteni in nevznemirjeni napadali. Do danes je bomba kot ofenzivno orožje favorizirala napad radi tega, ker ni bilo razen strojnice, močnejšega sredstva, ki bi to preprečilo, a sama strojnica je vsled velike aeroplanove brzine in akrobacij (!) nesigurna in nezadostna, da bi preprečila napad bombarderjev. Danes je bombarder ne samo nadmočen, ampak ima vse pogoje, da v vseh prilikah uspe, ker prihaja obrambi v pomoč edino le sinhronizirana strojnica.

(Dalje prihodnjič)

kmalu je spoznal vso nečimurnost in vse samoljubje človeka. Vedno ga je mučila bojazen, da ga bo odnesel vrtnec mestnega življenja v blato, da bo tudi on padel v greh. Ali njegova volja je zmagala, njegova duša je ostala čista, brez madeža. Vedno pa je bila njegova največja želja: »Proč od tod, ven iz blata!«

Moral pa se je na očetovo voljo privaditi tudi mestnemu življenju in vrvenju. Ni tekal po umazanih ulicah ali pa čepel po zakajenih in zahtljivih prostorih, kakor njegovi součenci, ampak je vedno sedel za mizo, obloženo z velikimi kupi knjig in študiral. Često je bil tudi lačen. Oče ga s svojimi bornimi dohodki ni mogel dovolj dopirati. Zato je Gragan mnogokrat legal na trdo posteljo s praznim želodcem.

Najbolj se je veselil počitnic. Takrat se je peljal domov. Odkar je poznal Toma, se je v njem mnogo izpremenilo. Postal je tih in resnejši. V njem je spoznal vdanega prijatelja. Vzljudil ga je. Tudi pri njem doma so Toma prav radi videli. Radi so ga imeli, ker je bilo v njem vse tako čisto in jasno. Pozneje sta hodila skupaj v šolo, Tom za razred višje. Skupaj sta se borila za kruh in zmagovala težkoče življenja. Tekom let sta spreviedela in se tako privadila drug drugega, da ni bilo mogoče ti dve življenji več ločiti. Zupala sta si vsako bol, vsako najmanjše veselje.

(Dalje prihodnjič)

Zakaj se potovanje na Oplenac ni vršilo?

Odpoved našega romanja na Oplenac in v Beograd je vzbudila v vseh krogih, ki se zanimajo za delovanje nacionalne omladine v Ljubljani, precej živahnih komentarjev. Zato se čutimo primorane, da damo nekoliko informacij, da se stvar končno razjasni.

Potovanje je bilo pripravljeno v vseh najmanjših podrobnostih. Stalo nas je pač precej truda, da smo preskrbeli za čim večjo udobnost udeležencev. Urejeno je bilo vse radi hrane, stanovanja in ogleda Oplenca in Beograda. Ostalo nam je le še vprašanje vožnje. Takoj v začetku, ko se je sprožila misel na potovanje, smo se natančno informirali, na kakšne ugodnosti lahko računamo. Dejali so nam, da bomo, kot vsi, ki potu-

jejo v večjih skupinah na Oplenac, dobili četrtinsko vožnjo. Nato obljubo smo se seveda zanesli in pričeli s pripravi.

Toda malo pred ureditvijo našega načrta je šel naš delegat v Beograd, da uredi vse potrebno radi vožnje. Mislite si lahko, kako je bil razočaran, ko so mu v prometnem ministrstvu dejali, da na četrtinsko vožnjo ne moremo računati.

Iz vsega navedenega sledi, da Mladinskega odseka Strelske družine ne zadene nikaka krivda, če se potovanje ni izvedlo, temveč da smo storili vse, kar je bilo v naši moči. Kar se tiče četrtinske vožnje naj omenimo le to, da je pred kratkim časom potovalo v Beograd ... Mladinski odsek Strelske družine v Ljubljani.

I. majski večer — 14. V.

Ker je bilo potovanje nacionalne mladine na Oplenac za časa velikonočnih počitnic odpovedano, se je Mladinski odsek Strelske družine odločil, da v soboto 14. maja priredi mladinsko akademijo pod naslovom »Majski večer«.

Vse priprave za izvedbo tega večera so v polnem teku in bo »Majski večer«, kljub temu, da bo ena zadnjih tovrstnih letošnjih prireditev, gotovo med najboljšimi akademijami te sezone.

Pokroviteljstvo nad to prireditvijo je prevzel komandant Dravske divizije general g. Tonič, ki se je izrazil, da z veseljem zasleduje delovanje strelske mladine.

Naše čitatelje zlasti opozarjamo na zanimiv umetniški spored prireditev. Za slavnostnim govorom predsednika brata Savnika Dušana, bo govorniški zbor MOSD, ki je znan že s proslave Uedinjenja in ki je z Župančičevo »Kovaško« so-

deloval pri društvu »Soči«, podal »Pesem mladine«, ki spada med najboljše Župančičeve umetnine. Br. Ciglič Z. bo na klavirju izvajal Chopinov »Nocturno« v Es-duru. Poleg čelista brata Osredkarja, ki za akademijo pripravlja Čajkovskega »Pesem brez besed«, bo izvajal Pavčičevo »Uspavanko« naš mnogo obetajoči mladi tenor br. Grošelj. Offenbachov »Intermezzo in barcarolo iz Hoffmanovih pripovedk« in Verdijevo »Slavnostno koračnico faraonov iz Aide« bo izvajal pomnoženi orkester pod vodstvom br. Bana. Prepričani smo, da je program te prireditve, bodisi, da vzamemo nastopajoče, bodisi da pogledamo na pestrost točk, gotovo na višku.

Po programu bo popularni Adamičev plesni orkester zabaval plesa željne stare in mlade, posebno pa maturante in maturantke, ki bodo ta dan proslavljali svoj zadnji dan šole. Ker je »Majski večer« elitna prireditev naše mladine, bodo pravočasno razposlana vabila in bo vstop dovoljen le z vabilom. Vsi, ki bi do 8. maja ne dobili povabila, naj ga reklamirajo pri MOSD, Ljubljana, »Grafika«.

Obleka za ta večer je promenadna, vstopnina 20 Din in 12 Din, za dijake in srednješolce bo proti legitimaciji samo 8 Din.

Mladina! Nacionalna javnost! Vaša dolžnost je, da se prireditve Mladinskega odseka Strelske družine udeležite in s tem pokažete, da znate vsako delo naše mladine pravilno tolmačiti in da jo skušate povsod in v vsaki dobri stvari podpreti.

Poročila iz naših zavodov

GIMNAZIJA V MURSKI SOBOTI

V zadnjem času sem se je delovanje gimnazijskih društev oziroma pomladkov poživilo. Tako sta priredila Rdeči križ in Jadranska straža dve uspeli predavanji. Pod okriljem prvega je predaval g. prof. Czurda o polarnem sijju, pod okriljem drugega pa g. prof. Smolej o dalmatinski obali. Zadnje predavanje so spremljale skioptične slike. Osnova se je tudi podmladek Aerokluba, katerega naloga je seznaniti dijaštvo z drugod že davno uvedenim brezmotornim letanjem.

Izven šole je priredil dijaški naraščajski odsek tukajšnjega Sokola Župančičev večer v proslavo pesnika šestdesetletnika z uvodnim predavanjem g. prof. Liške.

Gimnazija pa je priredila vsestransko uspeli glasbeni in pevski koncert svojih gojencev. S tem je dokazala, da vrši ob naši najsevernejši meji svoje kulturno poslanstvo.

F. Janič.

SPORT

SIR MALCOLM CAMPBELL IN NJEGOVI PREDHODNIKI V BORBI ZA REKORDI V BRZINI

Sir Malcolm Campbell, ki je s svojim avtomobilom »Modra ptica« že šestkrat potolkel svetovni rekord v brzini meni, da današnja tehnična popolnost daje možnost, da bo človek v kratkem času dosegel z avtomobilom brzino preko 500 km na uro.

Ker razvoj tehnike napreduje tudi ni povišja zakaj se brzina ne bi povečala in to ne »samo« na 500 km na uro, temveč tudi preko, kajti žeja po rekordih pa najsibo kakršnihkoli ne bo v človeku nikdar utešena. To dejstvo nam zlasti potrjuje pregled, ki nam pokaže, kako hitro so se izboljšali rekordi v brzini od leta 1898. dalje.

Leta 1898. je Francoz grof Chasseloup dosegel v Achères na svojem vozu »Jeantand«, za takratne razmere naravnost »bajno« brzino 63.15 km na uro, kar je bilo za takrat, ko so ljudje še ljubili počasnost zelo veliko. Toda že leto kasneje je bila prekoračena brzina 100 km na uro. Neki Yenatzi je dosegel namreč brzino 105.88 km na uro, ki je bila nato cela 3 leta nedosegljiva. Šele leta 1902. je Augieres dosegel 124.14 km na uro, toda že naslednjega leta se je posrečilo potolči ta rekord njegovemu rojaku Duray-u, ki je prevozil 136.36 km na uro. Rekordov pa še zdavnaj ni bilo konec, človek sočloveku rekorda ne privoščil in poizkuša toliko časa, da mu ga odvzame. Tako je že leta 1904., torej naslednje leto, uspelo Barras-u, da je znatno potolkel Duray-ev rekord, ko je prevozil 168.22 km na uro, kar kaže v treh letih napredek 62.34 km na uro. Da pa ga ne bi vsakoletno poboljšanje rekordov ustavilo je za to poskrbel leta 1905. Hemery, ki je zboljšal rekord na 176.47 km na uro in leta 1906. pa se je Mariot celo že približal brzini 200 km na uro, ko je dosegel brzino 195.65 km. Sedaj se dolgo časa ni nobenemu posrečilo, da bi potolkel ta rekord, ki je trdno stal cela tri leta, šele leta 1909. se je posrečilo prejšnjemu rekorderju Hemery-ju, da si je rekord pridobil nazaj, prevozivši na vozu Benz 202.65 km na uro. Gotovo so bili ljudje takrat prepričani, da ne bo šlo več veliko navzgor in gotovo je bilo veliko (zlasti starih) ljudi, ki so to smatrali za blaznost. No čas je kmalu pokazal, da to ni niti polovica brzine, ki jo bo človek dosegel v avtomobilu tekom dvajset let. Ta rekord je bil potolčen takoj naslednjega leta (1910.), ko je v Daytonu (USA) prevozil Barnay-Oldfield tudi na vozu Benz brzino 211.26 km na uro, ki je ostala neprekoračena 12 let. Leta 1922. je Les Guines ta rekord potolkel z 215.25 km na uro, na vozilu »Sunbeam« in ga držal vse do leta 1924., ko nastopi, lahko rečemo, nova doba avtomobilskih rekordov, kajti tega leta se prvič pojavi na listi rekorderjev Campbell, ki je tega leta prevozil 135.21 km in ta rekord takoj naslednje leto zvišal na 242.80 km na uro. Kmalu pa je njegovo slavo zatemnel njegov rojak I. P. Thomas, ki je izboljšal Campbellov rekord že takoj naslednjega leta od 242.80 na 275 km na uro, torej je vozil boljše za dobrih 32 km. Campbell pa se ni čutil dokočno poraženega in se je pripravljal na nov rekordni poizkus, ki mu pa ni tako hitro uspel. Poleg tega se je pojavil v tem času njegov dolgoletni najnevarnejši in najvztrajnejši tekmeec Segrave, major letalstva, ki je znatno potolkel ne le samo Campbellov rekord, temveč tudi Thomasovih 275 km na uro ter celo prekoračil brzino 300 km na uro. Bilo je to 4. II. 1927, ko je v Dayton Beachu (USA), na »Sunbeam-u« dosegel brzino 326.86 km na uro. Dve leti pozneje pa je svoj rekord na vozu »Zlata puščica«, ki je imel motor z 1000 HP še povečal na 372.47 km na uro. (Konec prihodnjic)

V »Naši volje« je izhajal članek: Po bratski Bolgariji. Odločili smo se, da s priobčevanjem prenehamo in izdamo samostojno knjigo pod naslovom: »Naši bolgarski bratje«. Vsebinsko te knjige smo že navedli v letošnji božični številki. Vse svoje naročnike vabimo, da se na knjigo naroče. Obsegala bo okoli 300 strani. Kljub velikim stroškom je subskribcijska cena za solidno broširano knjigo Din 35.—, za v platno vezano pa Din 50.—. Po izidu se bo knjiga prodajala 25 % dražje.

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE V VELIKONOČNI ŠTEVILKI

Vodoravno: 1. korotan — bogomil; 2. Omaka — o — gnete; 3. peka — utopija — etan; 4. ila — ksar — nome — aki; 5. la — fro — RUR — ura — av; 6. o — orodje — island — e; 7. vilajet — D, — mežmec; 8. imam — Sos — temi; 9. vač — dante — man; 10. apis — martina — tara; 11. p — novina — kondor — n; 12. uk — nil — haa — lpor — kit.; 14. irak — net — orn — ture; 15. japan — s — a — šetam; 16. atentat — golgota.

Pravilnih rešitev ni bila kaj dosti. Imena nagrajencev priobčimo v prihodnji številki.